

- постю в сфері економіки // Изучение организованной преступности: российско-американский диалог: Сб. ст. — М., 1997.
10. Криміналістика: Учеб. для вузов / Т. В. Аверьянова, Р. С. Бєлкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Рос-сипская; Под ред. Р. С. Бєлкина. — М.: НОРМА, 2002. — 990 с.
11. Криміналістика. Криміналістична тактика та методика розслідування злочинів: Підруч. для юрид. вузів і факультетів / В. О. Копвалова, Г. А. Матусовський, В. Ю. Шепітько; Нац. юрид. акад. України, Акад. правових наук України. — Х.: Право, 1998.

УДК 343.9:343.7

Д. В. Стрельченко

ДЕЯКІ СПОСОБИ ЗАВОЛОДІННЯ АВТОМОБІЛЯМИ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ

У всі часи крадіжка автотранспорту була справою достатньо прибутковою. Проте лише з початку 1990-х рр., коли країну буквально захлеснула «автомобільна хвиля», ця діяльність в злочинному світі була поставлена на справжню професійну основу. З'явилися «команди» злочинців, що поставили прибутковий бізнес крадіжки автотранспорту, що називається, на потік.

Предметом злочинного посягання звичайно є автомобілі престижних марок, що розподіляються на автомобілі імпортного виробництва (найчастіше BMW, Audi, Mercedes, Volvo, Wolkswagen) і автомобілі вітчизняного виробництва (найчастіше ВАЗ-2108, ВАЗ-2109, ВАЗ-21099) [5].

Прибуток від вказаного «бізнесу» становить сотні тисяч доларів США. Наприклад, якщо абсолютно легальний «Мерседес-600», «очищений» від митного збору і податків, в автосалоні коштував до 250 тисяч німецьких марок, то його побратим з «темним» минулим йшов за 120 тисяч. Ціна чистого «Мерседесу-320» доходила до 160 тисяч марок, в «темну» він продавався за 80 тисяч [1].

На здійсненні вказаного виду злочинів спеціалізуються організовані злочинні групи, що є складовими організованих злочинних формувань, діяльність яких є різносторонньою.

Так, співробітниками УКР УМВС України в Одеській області в 1996 р. була виявлена організована злочинна група, що скоювала викрадення автомобілів (в основному вітчизняних марок) як на території Одеської області, так і за її межами і була складовою ланкою одного з організованих злочинних формувань м. Одеси.

Ролі в групі були розподілені таким чином: двоє спостерігають за передбачуваною жертвою; один викрадає; двоє прикривають, двоє переобладнують автомашину кваліфікованим способом.

Цілі викрадання були різні:

- за наявності замовника на автомашину після оформлення необхідних документів і перереєстрації в ДАІ вона продавалася йому;
- найчастіше автомобіль викрадався для отримання викупу за його повернення;

– у разі відмови у виплаті викупу автомашини «відстоювалася» в одному з гаражів, розташованому в важкодоступному районі, в очікуванні фальшивих документів, після чого реалізовувалася в якійсь із країн СНД через посередників.

Діяльність груп подібного роду була б неможлива, якби члени організованих злочинних груп не мали тісних ділових «контактів» з представниками правоохоронних органів [2; 3; 4].

Члени вказаної організованої злочинної групи володіли сучасними засобами зв'язку (радіостанції, мобільні телефони супутникового зв'язку), швидкісними автомобілями імпортного виробництва, також при зламуванні автомобіля використовувався пристрій, виготовлений за кордоном на замовлення, в результаті застосування якого розстрошувався весь пружинний механізм.

Разом з вищезгаданими організованими злочинними групами на території України діють злочинні організації з міжнародними зв'язками, що спеціалізуються на крадіжках автотранспорту.

Впродовж 1994–1996 рр. на території м. Одеси і Одеської області діяло організоване злочинне формування, очолюване громадянином Польщі, що нараховувало близько 50 чоловік і займалося викраденням автомобілів престижних марок імпортного виробництва на території Польщі і Німеччини і доставкою їх на територію України для подальшої реалізації. Для цього готувалися пакети документів, які були підставою для постановки цих автомобілів на облік в ДАІ, виписки нових технічних паспортів і державних номерних знаків.

Члени вказаного злочинного формування для здійснення злочинних цілей налагодили зв'язки з окремими працівниками ДАІ, митниці та іншими працівниками правоохоронних органів.

Дане формування також займалося викраденнями престижних автомобілів імпортного виробництва в м. Одесі і Одеській області, і після так званої «передпродажної підготовки» викрадені автомашини по підроблених документах збувалися громадянам м. Одеси, Києва, Умані, Донецька, Черкаської області, а також за кордон.

Аналіз практики свідчить про те, що в більшості випадків викраденнями престижних автомашин вітчизняного і особливо імпортного виробництва займаються саме організовані злочинні групи описаного вище типу. Але у зв'язку з недостатньою кількістю інформації, доказової бази до кримінальної відповідальності звичайно притягуються лише безпосередні виконавці злочинів.

Трудність отримання інформації про діяльність організованих злочинних груп вказаної спрямованості пояснюється їх стійкістю, обмеженим колом членів групи (інколи зв'язаних родинними зв'язками), а також високим рівнем професіоналізму. Тому найчастіше робота оперативних апаратів починається з моменту виявлення конкретного факту досконалого злочину, тобто від злочину до особи, що не дає можливості виходу на всіх членів організованої злочинної групи.

Способи викрадення автотранспорту різні.

У найпримітивнішому варіанті професійний викрадач, як правило, поляк, росіянин, українець або білорус, відкривши вподобаний автомобіль замовленої

марки, прямує до кордонів, щоб «проскочити», доки про викрадення машини не заявлено. Останнім часом це вдається все рідше.

У середині 1990-х рр. існував і інший спосіб. Коли, наприклад, вкрадений «Мерседес» гнали не до кордонів, а від них, у бік гарнізонів Західної групи російських військ. І вже звідти авіацією переправляли до Росії, а далі за призначенням [1].

Сьогодні колишні радянські громадяни намагаються на території Німеччини організувати центри для перебивання номерів на вкрадених дорогих машинах. Там же для них виготовляють фальшиві документи, щоб потім перевезти автомобілі в СНД.

Але всі ці способи для людей, що працюють з невибагливою клієнтурою. Більшість же покупців «дешевих» іномарок, якими є підприємці середньої руки, кримінальні «авторитети», артистична богема, чиновники, претендують на деяку солідність. Для них існує ще один спосіб добування машин, що став останнім часом основним.

Суть його проста. Представники злочинних організацій, що займаються нелегальним автобізнесом, їздять по Німеччині, Бельгії і Голландії. Як правило, це поляки і колишні радянські громадяни, що осіли в Польщі. Мета їх — підшукувати власників нових (не більше півтора років) «іномарок», у яких сильні кримінальні пориви.

Далі пропонується угода. Господар машини отримує невелику разову винагороду і протягом трьох діб після узгодженого викрадення автотранспорту не звертається в поліцію. Цього часу достатньо, щоб переправити автомобіль до Польщі, звичайно в район Лодзі, де майже легально існує перевалочний центр викрадених іномарок [1]. Там викрадена іномарка залишається чекати своєї долі, а її господар через три доби приходять в поліцію, і головне, в свою страхову компанію. Зрозуміло, машину з такою важкою долею знайти західноєвропейським захисникам правопорядку не під силу. Коли вони розписуються у власному безсиллі, «потерпілий» отримує страховку, що покриває всі витрати на придбання нової «іномарки».

Далі необхідно доставити «іномарку» новому власнику. Для цього, наприклад, до Польщі терміново виїжджають перегонники. Сутність операції «перегін» полягає в тому, що викрадена «іномарка» перетворюється на машину, що давно «живе» в одній з країн СНД, на якій її господар як би виїжджав за кордон у справах.

Для цього на автомобіль навішуються номерні знаки країни СНД, а в привезені чисті бланки свідоцтв про реєстрацію записуються цілком реальні номери кузова і двигуна — нічого перебивати не треба, після чого машина безперешкодно в'їжджає в межі СНД.

Становлять також інтерес способи проникнення в автомобілі. На які тільки хитрощі не йдуть злочинці. Навіть установка охоронної сигналізації не є для них серйозною перешкодою. У таких випадках ними використовується спеціальний радіопристрій іноземного виробництва (сканер), що припиняє дію сигналізації.

Іноді використовуються звичайні відмички. Є приклади виготовлення спеціальних пристроїв, призначених для проникнення в автомобілі, на замовлення (наприклад, у випадку, описаному вище). У ситуаціях, коли немає можливості безпечного проникнення, автомобіль за допомогою троса буксирується в місце, призначене для його «відстою». Але даний спосіб останнім часом рідше став використовуватися у зв'язку з частими невдалими спробами.

З кожним роком способи здійснення даного виду організованої злочинної діяльності стають витонченішими. Їх розвиток і удосконалення перебувають у прямій взаємозалежності від вживаних власниками автомобілів заходів, спрямованих на їх запобігання.

Оцінюючи обстановку, яка характерна для здійснення викрадань автотранспорту, можна зробити висновок, що вона також залежить від тих заходів захисту, які застосовує власник автомобіля.

Найчастіше викрадання автомобілів організованими злочинними групами здійснюються в період часу з 20 до 22–23 годин (тобто вечірній і нічний час доби) в неосвітлених районах вулиць. Почастішали випадки викрадань автомашин з територій автостоянок, що охороняються (особливо некритих). У більшості цих випадків охоронці автостоянок знаходяться в змові з членами організованих злочинних груп (або формувань).

Аналізуючи особу злочинця, що вчиняє викрадання автомобілів, можна зробити висновок, що це чоловіки в основному у віці 30–35 років, раніше судимі за здійснення аналогічних видів злочинів, що володіють зв'язками в кримінально-злочинному світі. Їх відрізняє заповзятливість, швидкість орієнтації і реагування в обстановці, що створилася, а також уміння управляти автомобілями різних марок, зокрема іноземного виробництва, відповідна технічна підготовка.

Кажучи про особу потерпілого (громадянина країн СНД), можна відзначити лише те, що найчастіше це особи, які так чи інакше займаються або підприємницькою, або протиправною діяльністю. Адже придбати автомобіль вартістю в десятки, а деколи і сотні тисяч доларів США під силу не кожному. Іноді інформація про діяльність потерпілого може стати об'єктом для вивчення підрозділами ДС БЕЗ.

Іноді потерпілий може бути членом організованого злочинного формування, в таких випадках інформація про викрадання автомобілів надходить з оперативних джерел.

Особливості особи потерпілого є основною причиною латентності злочинів даної категорії.

Література

1. Белых В. Каждый «мерседес» должен быть украден // Известия. — 1995. — 31 авг.
2. Бель А. Вы служите — мы сдадим // Голос Украины. — 1996. — 3 авг.
3. Бель А. Кто скажет автомафии: «Выходи, приехали!» // Голос Украины. — 1995. — 28 дек.
4. Ильченко А. Украина — отстойник краденых иномарок? // Киевские ведомости. — 1996. — 22 марта.
5. Хоружжая С. Есть разница! — Но от этого не легче // Посредник. — 1995. — 14 июня.